

**BAKALAVRIAT TALABALARIDA TASVIRIY SAN'AT DARSLARIDA
MAXSUS KOMPETENSIYALARNI SHAKLLANTIRISHNING
SAMARADORLIGI**

Tursunova Sitora Safarboy zoda

Annotatsiya

Ushbu tezisdan san'at fakultetlarida (shu jumladan, pedagogika oliy o'quv yurtlarida) talabalarni tayyorlash samaradorligini oshirishda kompetensiyaga asoslangan yondashuvdan foydalanish ko'rsatib berilgan.

Kalit so'zlar: bakalvriat, maxsus kompetensiya, estetika, tasviriy san'at, san'at fakultetlari, ijodiy, innovatsion.

Аннотация

В данной тезисе показан переход от опыта к компетенции при загрузке продуктивного потенциала студентов художественных факультетов (то есть в высших учебных заведениях педагогики).

Ключевые слова: бакалавриат, специальная компетентность, эстетика, изобразительное искусство, художественные факультеты, творческий, инновационный.

Annotation

This thesis shows the use of a competency-based approach to increase the efficiency of training students in art faculties (including higher educational institutions of pedagogy).

Key words: bachelor's degree, special competence, aesthetics, fine arts, art faculties, creative, innovative.

Tadqiqotning dolzarbligi oliy kasbiy ta'limning ko'p bosqichli ta'lim tizimiga o'tishi bilan bog'liq zamonaviy ta'lim tizimida sodir bo'layotgan innovatsion jarayonlar bilan asoslanadi. Ma'lumki, rassomlik darslari o'quvchilarning yuksak estetik va badiiy madaniyatini shakllantirishning universal vositasi, ularning ijodiy faolligi va uyg'un idrokini rivojlantirish uchun samarali rag'batdir, chizish-kompozitsiya, rangshunoslik, dizayn bo'yicha bilim, ko'nikmalarni sintez qiladi va rivojlantiradi.

Ta'lim samaradorligini oshirish jarayoni o'quvchilarning o'quv va kasbiy faoliyati o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikning maqsadli, muvofiqlashtirilgan tizimini o'z ichiga oladi va shakllangan o'quv faoliyatining yakuniy mahsuloti mutaxassisning shaxsiyati, uning malakasi hisoblanadi.

I. V. Sosnovskaya ta'kidlaganidek, agar bilim shaxsiy ma'noga ega bo'lsa, u jonlanadi, mazmunli bo'ladi, u o'sib boradi va ma'naviy rivojlanishga hissa qo'shishi mumkin, u tubdan ochiq, to'liq emas, o'tgan asrlarning madaniy yutuqlarini jamlashi va madaniy ma'lumotlarni tarqatishi, kelajak, makon va vaqtda yashashi mumkin.

Oliy kasb-hunar ta'limi tizimida zamonaviy o'qituvchini, xususan, rassom-pedagogni tayyorlash jarayoniga tasviriy san'at yo'nalishlariga kiruvchilar orasida amaliy ko'nikmalar, jumladan, chizmachilik, rangtasvir va kompozitsiyaning yetarli darajada yuqori emasligi to'sqinlik qilmoqda. Jamiyat rivojlanishining zamonaviy sotsial-madaniy sharoitlarida, davom etayotgan axborotlashtirish, globallashtirish va integratsiya jarayonlarida ta'lim samaradorligi, mavjud usullarni eng yangi talablarga muvofiq tuzatish va optimallashtirish muammosi keskinlashmoqda.

Shu nuqtai nazardan, san'at fakultetlarida (shu jumladan, pedagogika oliy o'quv yurtlarida) talabalarni tayyorlash samaradorligini oshirish zarurati dolzarb muammo bo'lib, bu o'qitishda kompetensiyaga asoslangan yondashuvdan foydalanish mumkin. Kompetentsiya yondashuvi talaba shaxsini har tomonlama rivojlantirish, ijodiy, analitik va innovatsion fikrlashni shakllantirish, fanlararo aloqalarni kengaytirish va mustahkamlash, amaliyotga yo'naltirish, o'quv jarayonida olingan bilim va ko'nikmalarni hayotda qo'llash qobiliyatini o'z ichiga oladi.

“Kompetensiya” so'zi tarjimada “layoqatli”, “munosib bo'lmoq” kabi ma'nolarni anglatuvchi lotincha “competere” so'zi asosida hosil bo'lgan. “Kompetensiya” deyilganda, shaxsning biror-bir sohadan xabardorlik, shu sohani bilish darajasi tushuniladi.

Kompetensiyaga asoslangan yondashuv o'qitishning yagona mumkin bo'lgan yondashuvi emas, balki u boshqa tan olingan va samarali yondashuvlarning yutuqlarini birlashtiradi¹.

¹ Болычёва Т. В. Развитие образного мышления студентов курсов средствами колористического решения эскиза живописной сюжетной композиции. Вестник МГОУ! Серия «Методика обучения изобразительному искусству» — 2007. № 2. С. 84-87.

Ehtiyojlar har qanday inson faoliyatining boshlang'ich nuqtasidir. “Estetik” tushunchasi keng doiraga ega - badiiy, go'zal, ulug'vor, fojiali, kulgili va hokazo. “Estetika” tushunchasi estetikaning barcha toifalarini o'z ichiga oladi.

Kasbiy kompetensiyalarni shakllantirishda ishtirok etadi: talabalarning ijodiy qobiliyatlari va estetik ehtiyojlari. Estetik ehtiyojni shakllantirish qonuniyatlarini mustaqil ravishda ko'rib chiqayotganda, uni rassomning tabiatning estetik qadriyat fazilatlarini idrok etish (iste'mol qilish) ehtiyoji sifatida hisobga olish muhimdir.

Ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirish bo'yicha tadbirlar estetik madaniyatning umumiy darajasini oshirishni o'z ichiga oladi. Badiiy did, deb ta'kidlaydi estetiklar, badiiy faoliyat sohasidagi estetik did, uning sinonimi sifatida tushunilishi kerak. Estetik ehtiyojlar badiiy didning asosi bo'lib, rivojlanish dialektikasiga bo'ysunadi.

Ular badiiy va madaniy qadriyatlar va ijodiy faoliyatning estetik rivojlanishining asosiy sharti bo'lishi muhimdir.

Differensiatsiyalash tamoyillari asosida bir qator estetik ehtiyojlar ajratiladi. Turli xil estetik ehtiyojlar ularning o'zaro bog'liqligini anglatadi. Shunday qilib, estetik ehtiyojlarning rivojlanishiga estetik idrok ob'ektlari: san'at va adabiyot asarlari, me'morchilik va musiqa, xalq amaliy san'ati, havaskorlik san'ati ta'sir qiladi.

Bu shuningdek, teatr, kino, televideniyaning o'z ichiga olishi kerak. Ular orasida eng muhim o'rinni tasviriy san'at asarlari egallaydi. Talabalar grafik sur'atlarni, rasm, haykaltaroshlikni idrok etib, asarning estetik fazilatlarini ko'radilar.

Bakalavriyatdagi kompetensiyalar kompetensiyaning turli hillari yordamida izohlanadi. Bakalavriyatga tayyorlov yo'nalishlari aniq kasbiy kompetensiyalar yig'indisidir. Profil tayyorgarlik esa maxsus kompetensiyalardan foydalanish orqali farqlanadi. Kasbiy kompetensiya – ta'lim natijasi, ya'ni bakalavrni ma'lum bir kasbiy funksiyalarni ichki va tashqi resurslar asosida qo'lashga tayyorligi. Maxsus kompetensiya – kasbiy kompetensiya turi, tanlangan kasbiy faoliyatning o'ziga xos funksiyalarini ifodalaydi².

Bakalavriyat — oliy ta'lim yo'nalishlaridan biri bo'yicha chuqurlashtirilgan bilim, malaka va ko'nikmalar beradigan, davomiyligi kamida uch yil bo'lgan tayanch oliy ta'limdir.

² Липенская Ирина Александровна. Формирование специальных компетенций бакалавра (профиль "Начальное образование"): диссертация ... кандидата педагогических наук: 13.00.08 / [Место защиты: Поволжская государственная социально-гуманитарная академия].- Самара, 2014.- 197 с.

Kasbiy kompetensiyalarni shakllantirish darajalari faoliyat mezonlari bilan belgilanadi. Asos darajaning mezoni kasbiy harakatlarni tushunish va qayta ishlab chiqarishga asoslangan ma'lum bir algoritmgga muvofiq reproduktiv faoliyatdir. Ishlab chiqarish darajasining ko'rsatkichi qisman qidiruv faoliyati bo'lib, muammoni hal qilish jarayonida professional harakatlardan foydalanish bilan tavsiflanadi. Pedagogik muammoni hal qilish usullarining oqilona kombinatsiyasini ko'rsatadigan qidiruv ishi ijodiy darajaning ko'rsatkichidir. Asos, samara va ijodiy darajalarda natijalarga erishish ta'lim jarayoni sub'ektlari tomonidan faoliyat maqsadlari, oraliq va yakuniy natijalarga qo'yiladigan talablarni tushunish va qabul qilish orqali ta'minlanishi kerak. Baholash parametrlari kasbiy jihatdan zarur bo'lgan bilimlar, ko'nikmalar va kasbiy ahamiyatga ega bo'lgan shaxsiy xususiyatlardir. Kompetensiyalarni o'zlashtirish darajasi yakuniy baholashni shakllantirishning ball-reyting tizimi orqali ifodalanadi, bunda talabalarning yutuqlarini har tomonlama, umumlashtirilgan baholash natijalari bo'yicha semestr davomida ballar to'planadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirining buyrug'i, 19.10.2021 yildagi 35-2021-son "Oliy ta'limning davlat ta'lim standarti. Asosiy qoidalar" O'zbekiston Respublikasining Davlat standartini tasdiqlash to'g'risida
2. Mukarrama Axmedova. Pedagogik kompetentlik. Uslubiy qo'llanma Toshkent-2018. 5 bet.
3. Липенская Ирина Александровна. Формирование специальных компетенций бакалавра (профиль "Начальное образование"): диссертация ... кандидата педагогических наук: 13.00.08 / Липенская Ирина Александровна; [Место защиты: Поволжская государственная социально-гуманитарная академия]. - Самара, 2014. - 197 с.
4. Сосновская И. В. Живая методика. Литературное развитие пятиклассников. - Иркутск: Изд-во Иркут. гос. пед. ун-та, 2002. - 160 с.